

Beszéd a kolozsvári Állami Magyar Operaházban az 1848-49-es forradalom és szabadságharc évfordulója alkalmából

Kolozsvár, 2007. március 14.

Tisztelt Ünneplő Közönség!

A megszólítás ma minden magyarnak szól, mert március 15-ét az egész magyar nemzet ünnepli, bármely államban él is. Március 15-ét a nemzet szívébe fogadta, magyarsága szimbólumának tartja. Nemzedékek találtak rá újra és újra e napra, hogy egybeolvassák saját eszméikkel és vágyaikkal a szabadságról, a függetlenségről, hogy tiltakozzanak az elnyomás vagy a hamisság ellen. Március 15-e összeforrt a forradalom tiszta, ifjú lendületével, a tavasszal, a népek tavaszával, a magyar nemzet tavaszával. Kiveti magából – idővel bizonyosan kiveti magából – a hamis hangot, a képmutató gesztusokat; éppen azért, mert folyton megújul, és mindig ama első naphoz való hűségben újul meg.

Boldog vagyok, hogy ma este itt lehetek és közösen ünnepelünk, mert ez a magyar nemzet egységét fejezi ki. Magyarország nem fordított hátat a környező országokban élő magyar közösségeknek.

De különleges okunk is van a közös ünneplésre. 1848-ban – mint Kossuth írta – Európa népei a szabadság által egybeolvadtak. Az áprilisi törvények által a magyar nemzet ez európai jog- és értékközösség tagja lett. Románia csatlakozásával az Európai Unióhoz a magyar nemzet túlnyomó többsége – 12 millió magyar – ismét az európai jog- és értékközösség része lett, majd mindannyian az Európai Unió polgárai vagyunk. Magyarország és Ausztria, Szlovénia valamint Szlovákia között hamarosan elbontják a határsorompókat, a román-magyar határon ma akadálytalanul léphetünk át. A nemzet további részei fognak az Unióba kerülni, s ennek hatása Kárpátalján is érezhető lesz.

További sorsunkat tehát az Európai Unió alkotta közös és nyílt térben, az Unió lehetőségeit használva kell elképzelnünk és megterveznünk. Az Európai Unió nemcsak gazdasági és politikai szervezet. Jogközösség is. Már az alapítók céljai között szerepelt a nemzetek megbékélése. Értékei között van a nyelvek, kultúrák sokszínűsége, és ezzel összefüggésben a kisebbségek védelme. Az Unió alapelve a regionalitás és a szubszidiaritás, vagyis, hogy a helyi közösség döntsön mindabban, amit nem szükséges magasabb szintre vinni.

Az Európai Unió minden tizedik polgára – nemzetállami szemszögből nézve – valamely kisebbséghez tartozik. Ezért ezt a kérdést az Uniónak a maga alapelveivel összhangban rendeznie kell. Az egyesülő Európában rohamosan épül a kisebbségvédelem joga. Magyarország kitartásának köszönhető, hogy a

kisebbségi jogok védelme bekerült az Alkotmányos Szerződés szövegébe. Az Unió néhány napja felállt Emberi Jogi Ügynöksége a kisebbségi jogokat is vigyázza. Továbbá az európai államok többsége a kulturális nemzet fogalmát immár a politikai nemzetével egyenrangúként ismeri el. Elismerést nyert az is, hogy az anyaállamnak joga van a más államokban kisebbséget képező nemzetrészei identitásának és kultúrájának támogatására. Más oldalról pedig a balkáni konfliktusok vezetnek arra a tanulságra, hogy európai stabilitás nehezen érhető el a kisebbségi jogok teljességének, és közösségi jogként való elismerése nélkül. A kisebbségek kulturális autonómiája magától értetődő minimum, s a kisebbségi jogok teljessége pedig – ott, ahol minden feltétel és az igény megvan – a területi autonómia lehetőségét is magában foglalja. Hivatalos látogatásomon már tolmácsoltam, hogy ez a magyar kormány álláspontja is. Az autonómiának számos konkrét megoldása lehetséges. Ezért mindenképp előtérbe kell hozni a párbeszédre van szükség az autonómia fogalmáról és jövőjéről. Sok félreértést és előítéletet kell eloszlatni a többségi társadalomban, és meg kell szerezni az adott állam egyetértését.

Magyarország az Európai Unióban többször bizonyította az alapvető jogok iránti különleges érzékenységét. Hitelesen képviselheti tehát az emberi jogok ügyét, s ezen belül a kisebbségek jogi igényeit is, különös tekintettel arra, hogy a két és félmillió magyar kisebbség a legnépesebbek egyike Európában, továbbá arra is, hogy ezek a közösségek küzdelmeikben mindig az alkotmányos kereteken belül maradtak.

Hiba lenne azonban, ha a kisebbségi jogok és kisebbségi problémák mintegy bezárnák, vagy elszigetelnék a magyarokat az adott országokon belül. Az Európai Unió hatása sokkal mélyebb és átfogóbb, és egyben a bezárkózással ellenétes is. Teljesen új környezetet, új viszonyítási rendszert teremt. A szomszédos országokban élő magyarság előtt nemcsak a magyar határ nyílt meg, hanem egész Európa munkavállalási, tanulási, tudományos és gazdasági lehetőségei is. Magyarország ugyanezen változások sodrába került. Mindegyik tagállam formálja a közös Európát. Nekünk pedig abban kell megalkotni a magyar nemzet helyét. Ezért nemcsak a határokat, de a lelkeket is meg kell nyitni, hogy megszabaduljunk a bizalmatlanságtól és a kicsinyhitűségtől.

A magyar nemzetet az Európai Unióban úgy tudom elképzelni, mint amelyre illik az Unió jelszava: egység a sokféleségben. S úgy érzem, az Unió feltételei segítenek majd új hangot találni egymás között is. Hiszen az Európai Unió tárgyszerűsége készlet: az emberi jogok nyelvén ért, az ilyen igényeket és sérelmeket tudja kezelni. Csak érzelmi alapú politizálással nem jutunk előre.

Az új európai lehetőségek józan mérlegelésére van szükség, és tárgyszerű ismeretekre saját magunkról. Fel kell mérnünk Magyarország és a szomszéd államok szükséges együttműködésének esélyeit. Tiszteletben kell tartanunk az egyes nemzetrészek társadalmainak önállóságát. A politikában mindezek az érzelmeknél súlyosabban esnek latba, ám nem érintik a magyarként együvé tartozás mély és erős érzését, amely

személyiségünk és emberi méltóságunk része. Az új viszonyoknak megfelelő, az anyaországot és a többi nemzet részét jövőjében látó nemzetstratégia kidolgozása nem halogatható tovább. Ez gazdaságilag nélkülözhetetlen. Ugyanakkor kultúránknak nemcsak a múltja, hanem a magyar irodalom, művészet és tudományosság továbbra is csak ebben a teljességben létezik.

Mindezzel, amit a közös ünneplés kapcsán elmondtam, nem kanyarodtunk el március 15-étől, sem az 1848-as forradalomtól. Akkor az állam és a nyelvében élő kulturális nemzet koncepciója kibékíthetetlennek bizonyult. Ma azonban a nemzetközi jogrend és mindenek előtt az Európai Unió keretén belül nem zárja ki egymást a nemzet két felfogása, sőt egyenrangúan egymás mellett élhet.

Március 15-ének két arca és két öröksége van. Ez a nap a forradalom lelkét örökítette meg számunkra. Mintája lett minden megmozdulásnak a szabadságért. A márciusi ifjak tetteit követte a magyar ifjúság 1956-ban is, amikor tüntetni indult, és amikor itt, Romániában is kifejezte szolidaritását. Soha jobb lelkiismerettel nem lehetett azonosulni egy forradalmi nappal. Ez a nap csupa lelkesedés; egy forradalom, amelynek nem volt szüksége erőszakra, amelytől távol maradt a bosszúállás szelleme is. A 48-as forradalom óta a háromszínű nemzeti zászló a szabadság jelképe is lett: felülmúlhatatlan jelkép, nincs szükség másra.

Ám 1848. március 15-e nemcsak egy dicsőséges forradalom napja volt, nem pusztán gátszakadás, amely megnyitja az utat a sorsnak. 1848-ban a magyar nemzet pontosan tudta, mit kíván. A 12 pontot nem a forradalmi hevület rögtönözte. Hosszan készült rá a nemzet, a reformkor két évtizedén át. És ugyanazon a napon, amikor Pesten a cenzúrát megtagadva kinyomtatták a 12 pontot, és amikor a nép megesküdött, hogy rabok tovább nem leszünk, minderről még hírt sem véve Pozsonyban hajóra szállt az Országgyűlés küldöttsége, és vitte a királyhoz szentesítésre a törvényeket, amelyek ugyanazt tartalmazták: az ország minden lakosa számára jogegyenlőséget, választott parlamentet, felelős kormányt, és az alapvető politikai szabadságjogokat.

1989-ben és 1990-ben, amikor a Kárpát-medence országában a rendszerváltások zajlottak, szintén tudta a magyar nemzet, hogy mit kíván. Sose feledjük 1989 mámorosan felszabadult március 15-ét! Sose feledjük a '89 karácsonyán Temesvárra és Erdélybe induló teherautókat! Ne feledjük a magyarok szerepét ezeknek az országoknak a demokratizálásában! Tizenhét évvel ezelőtt mindenütt a szabadságot kívánta a nemzet, jogokat és demokráciát. Együtt akart visszatérni Európába – a jog biztosítékait, a politika kultúráját, a gazdasági és a szellemi életet tekintve egyaránt. És ahogy 1848-ban az áprilisi törvények, majd az erdélyi törvények teljesen új alapokra helyezték a nemzet életét, úgy a rendszerváltás utáni új alkotmányok is alapvető változást hoztak. Eltörölték, és visszahozhatatlanná tették a korábbi, hol velejéig hazug, hol az utolsó pillanatig durván elnyomó és erőszakosan asszimiláló rendszereket.

A 48-as párhuzam indoka és lényege azonban az, hogy az új alkotmányok a jövőt határozzák meg. A forradalom napjai elmúlnak – a forradalom eredményei viszont a jogokon és az alkotmányos intézményeken keresztül épülnek ki és válnak állandóvá, s gyökeresednek meg végső soron a kultúra részeként. Helyénvaló tehát ma, március 15-ét ünnepelve a jogokról beszélünk, és az alkotmányos alapokat ünnepeljük. Nem-forradalmi időkben ezek életetik tovább a forradalmat. Ezek a végső biztosítékok, mert az alkotmányos jogok megsértése ellen fel lehet lépni, a jogsértéseket orvosolni lehet. Ezért kívánjuk ma is, és kell mindig kívánni a nemzetnek „a’ sajtó szabadságát”, a vélemény és gyülekezés szabadságát, és az összes többi jogot. A szabadságot garantáló jogrend megbecsülése és fenntartása tehát március 15-e, és a 48-as törvények alapvető üzenete. Időszerű hozzátennem ehhez, hogy a demokrácia alapstruktúrái és a szabadságjogok nemzeti konszenzust testesítenek meg. Így volt ez 1848-ban is. Igaz, hogy 1848-ban március szépséges napjait hamarosan sokféle széthúzás és meghasonlás követte. Azonban az az egyetértés, amelyet az áprilisi törvényekbe foglaltak, minden felszíni viharok ellenállt, s érvénye máig él.

Végül szeretnék szívből köszönetet mondani feleségem és munkatársaim nevében is azért a szeretetteljes fogadtatásért, amelyben az erdélyiek részesítettek minket. Úgy érkeztünk ma estére Kolozsvárra, hogy tisztelegtünk Ispánkúton Petőfi emléktáblájánál, majd Fehéregyházán, a segesvári csatában elesett honvédek sírjánál is koszorút helyeztem el. Sokan jöttek el mindkét helyre, és büszke voltam erre. Bármily szép is volt, és mélyen megérintett minket, ez mégsem egy romantikus utazás volt. Célja, hogy megerősítse összetartozásunkat. Az is célja volt, hogy személyesen meglássam a nagy múltú és újabb intézményeket, és hogy találkozzam az ezeket létrehozó és működtető emberekkel, akik nem politikai szereplők, és így kívül maradnak a szenzációkon és újsághíreken, pedig a nemzet igazi gazdagsága bennük rejlik. Azt szeretném, hogy itt Romániában, de Magyarországon is mindenki természetesnek tartaná az ilyen látogatásokat. Ezért külön köszönöm a meghívást, amely lehetővé tette, hogy együtt ünnepeljük itt, Kolozsvárott nemzeti ünnepünket.

Interjú a Heti Válasznak

2007. március 22.

Egykor közös hazánk egésze

„A világ legtermészetesebb dolga, hogy március 15-én Kolozsvárott mondom el az egész magyarságnak szóló beszédemet” – nyilatkozza a Heti Válasznak Sólyom László. A köztársasági elnök szerint a kisebbségek kulturális autonómiája magától értetődő minimum, ám a jogok teljessége – ahol minden feltétel megvan hozzá – a területi autonómia lehetőségét is magában foglalja.

– *A hazai sajtóban sokáig nem az volt a hír, hogy az államfő a külföldi magyarok körében tölti az ünnep egy részét, hanem hogy március 15-én ki ad jelet a nemzeti zászló felvonására Budapesten. Milyen tanulságot vont le az ügyből?*

– Többször is elmondtuk, hogy a jeles napon időmet megosztva Erdélyben és Magyarországon is fogok ünnepelni, hogy ezzel is kifejezzem a magyarság összetartozását. Ez egyértelmű, a félremagyarázásokkal pedig nem szeretnék foglalkozni.

– *Mit jelent ma, három évvel a kettős állampolgárságról való sikertelen népszavazás után a nemzet egysége?*

– A februári és márciusi romániai látogatás legfőbb üzenete az volt, hogy nem fordítunk hátat a környező országokban élő nemzetrészeknek. Emellett a nemzeti egység jövőbeli útját is igyekeztem felvázolni: azt, hogy miként lehet az Európai Unióban együttműködni, és hogy együttes stratégiára van szükség Magyarország és a határon túli nemzetrészek fejlesztésében. A közös jövőt tehát nem érzelmi alapú politikára kell építeni, hanem a tárgyilagos önismeretre és az emberi jogokra – mert az Unió leginkább a jogok nyelvén ért.

– *Azt az üzenetet, amelyet a jelek szerint itthon nem mindenki fogott fel, mennyire értették meg odaát?*

– Olyan helyeken voltam, ahol még soha nem járt magyar államfő, de még csak magas rangú állami tisztségviselő sem. Mindenütt örömmel tapasztaltam, hogy sokan megértették az üzenetet, sőt többen arról beszéltek, hogy ez a két út helyrehozta azt, amit a 2004-es népszavazás elrontott. Mint korábbi szlovákiai látogatásomon, most is hangsúlyoztam, hogy magától értetődőnek kell tekinteni a kapcsolatot a nemzetrészek között. Így a világ legtermészetesebb dolga, hogy március 15-én Kolozsvárott mondom el az egész magyarságnak szóló beszédemet. Európában immár jogilag is elismerik, hogy létezik politikai nemzet

és kulturális nemzet, melyeknek nem feltétlenül esnek egybe a határai – én most ennek személyesen adtam hangsúlyt.

– *Mindkét látogatásán hangsúlyozta, hogy a kisebbségek kulturális autonómiája magától értetődő minimum, ám a jogok teljessége – ahol minden feltétel megvan hozzá – a területi autonómia lehetőségét is magában foglalja. A magyar kormány mintha nem mindig állna ki ilyen egyértelműen a területi autonómia mellett.*

– Egy közös kormányülésen és egy elnöki látogatáson lehetnek eltérőek a témák, kerülhetnek máshová a hangsúlyok, de ettől még az elnök nem folytat önálló külpolitikát. Most is ügyeltem rá, hogy egy hanggal se mondjak mást vagy többet, mint a kormány álláspontja, illetve mint amit korábbi hivatalos látogatásomon mondtam.

– *Ugyanakkor Traian Basescu egységes, oszthatatlan nemzetállamról beszélve elutasította a területi autonómia lehetőségét. A román államfő elzárkózása milyen reményekre jogosít fel?*

– Álláspontunkon nem kell változtatni. Tisztázni kell viszont, hogy a területi autonómia önmagában nem oldhatja meg az erdélyi magyarság problémáját. Már csak azért sem, mert csak egy, a székelyföldi tömbben élő részük van abban a helyzetben, hogy ez a lehetőség szóba jöhet; a szórványban élők számára más megoldások kínálkoznak, például az önkormányzati szövetségek. A kulturális autonómia viszont mindenki számára magától értetődő jog.

– *Utóbbi téren mennyire elégedett?*

– A kulturális önállóság több intézménye ma is létezik, de nagyon várjuk a nemzetiségi törvényt, ami a kulturális öngazgatást kifejezetten kimondja, és normává teszi.

– *Néhány hónapja szlovák kollégájával arról beszélgettek, hogy kinek-kinek át kell értékelnie a szomszédos népekkel való közös történelmet, utóbb pedig egy magyar-román közös történelemkönyv lehetősége merült fel. Az ilyen kezdeményezések terén milyen esélyt lát a megbékélésre?*

– A közös történelemkönyv valamennyi szomszédos országgal régóta napirenden van, és sosem a magyarokon múlik, hogy nem valósult meg. Úgy látom, Magyarországon a közvélemény is egyre nyitottabb arra, hogy realisabban lássuk közös történelmünket. Én pedig azért tudok elmenni bárhová, mert nem sérelmeket viszek, hanem annak üzenetét, hogy a történelmi hibákat mindegyik félnek el kell ismernie, de azután természetesnek kell venni, hogy az országban más nemzetiségekkel élünk együtt, amelyeknek jogai vannak, és amelyek saját anyaországukkal érzelmileg is összeforrtak. Besztercebányán azt mondtam szlovák egyetemi hallgatónak: engedjék meg, hogy szeressem egykor közös hazánk egészét! Tőlünk sem vesz el semmit, ha a szomszéd népek hasonlóan éreznek.

Interjú az MTV Kárpát Expressz című műsorának a *Határon túli magyarság a 21. században. Autonómia, regionalizmus, regionális fejlesztés* címmel rendezett konferencia után

2007. május 21.

Határon túli magyarság a 21. században. Autonómia, regionalizmus, regionális fejlesztés címmel rendeztek konferenciát a hétvégén Budapesten, a Sándor-palotában. A résztvevő határon túli és anyaországi tudósok részéről többek között megfogalmazódott, hogy a kisebbségi csoportok megmaradásában az autonómiáért folytatott mozgalmak tényének is van jelentősége, nem csupán az esetleges eredménynek. A határon túli magyarság helyzetéről szóló tanácskozáson a rendezvény szülőatyját, Sólyom László köztársasági elnököt kérdezte a Kárpát Expressz.

– Elnök úr, ön tavaly indított egy konferencia-sorozatot *Határon túli magyarság a 21. században* címmel, határon túli, illetve anyaországi tudósok és értelmiségiek részvételével. Mi a célja ezzel a sorozattal, illetve miért van szükség ilyesfajta eszmecserére a 21. század elején?

– Azért van erre szükség, mert nagy változások történtek az utóbbi 3-4 évben. Megindult a rendszerváltás után egyfajta nemzetpolitika, létrejöttek ennek a félig állami, de mindenképpen az állami politikába illő konstrukciói, mint például a Határon Túli Magyarok Hivatala, az Állandó Magyar Értekezlet, ezek a maguk útját és sorsát járják, most éppen nincsen Értekezlet. Ettől függetlenül akartam én a civileket összegyűjteni, a nem politikusokat, akik azonban otthon megfelelő tekintéllyel rendelkeznek, hiszen ismert tanárok, írók, papok, szerkesztők, kutatók, másrészt pedig bírják az ottani embereknek a bizalmát, ami nagyon fontos. Ezek a konferenciák újat akarnak adni abban is, hogy fölthagytak az érzelmi megközelítéssel, a sérelmek fölhánytorgatásával, a panaszkodással, és fölthagytak azzal is, hogy a napi politikához és az itteni pártoknak a szempontjaihoz kössék ezt a kérdést. Sokkal inkább abból indultunk ki, hogy az Európai Unión belül – most már a határon kívüli magyarságnak szinte túlnyomó része belül van az Unión – milyen új lehetőségek adódnak. Ez ugyanakkor azt a kötelezettséget is ránk rója, hogy azok, akik kívül maradnak egyelőre, a délvidékiekről és a kárpátaljaiakról van szó, azokkal különösképpen törődjünk, és azt a hátrányt, amit az Unió kívüliség jelent az ő számukra, a schengeni határokon kívüliség például, azt mi valahogyan kompenzáljuk.

– Ezen a zártkörű konferencián milyen kérdések merültek fel a határon túli értelmiségiek, tudósok részéről, illetve fölmerültek-e olyan problémák, esetleges problémák, amelyek megoldásra várnak, vagy segítő kézre innen az anyaországból?

– Megnyugtat, hogy nem segítséget kérnek. Nem azért vannak itt, hogy megmondják, mit kérnek Magyarországtól, hanem nagyon tárgyilagosan, szinte szenvtelenül festették le, hogy mi a helyzet a népességfogyástól kezdve a nyelvromláson át az egyes határ menti régióknak a gazdasági lepusztulásáig, illetőleg azokat a változásokat is, hogyha egy régió éppen fellendül. Ismertették, hogy az illető államnak milyen gazdasági fejlesztési tervei vannak, ennek milyen kihatásai lehetnek az ottani magyarságra, és így tovább, tehát hihetetlen sok információ került a birtokomba. Meg kell mondanom, hogy a szemléletemet is nagyban befolyásolja, ha azt a lelkületet érzem, hogy ezek az emberek a saját sorsukat próbálják irányítani. Ma az autonómiáról volt szó, ez az egyik legvitatottabb és a legtöbb érzelmet gerjesztő téma, hiszen az ottani szomszédos államokban félnek ettől a szótól, azt hiszik, hogy ez elszakadási törekvést akar palástolni, vagy ha nem azt, akkor legalábbis egyfajta elkülönülést, amely az ottani állami egységnek a kárára menne. Ezzel szemben azt kell mondanom, hogy a kulturális autonómia alapkövetelmény, tudniillik hogy mindenki ne csak az összes kulturális jogával élhessen, hanem az intézményeit is megteremthesse. Hiszen nem mindegy az, hogy egy iskolaigazgatót egy szlovák vagy román vagy szerb hatóság nevez-e ki, vagy pedig az illető magyar közösség tudja azt meghatározni, hogy ki legyen ott az igazgató, és kik tanítsanak. Tehát az intézmények is hozzá tartoznak a kulturális autonómiához.

– *Ehhez kapcsolódóan: az anyaországnak milyen szerepe lehet, illetőleg milyen szerepet vállalhat a határon túli autonómiatörekvésekben?*

– Azt hiszem, én nagyon egyértelműen képviseltem mindenhol, hogy melyek azok a nemzetközi standardok, amiket Magyarország is joggal elvárhat. Az utóbbi években sikerült elismertetni Európában, hogy az anyaországnak joga van segíteni a határon túl élő kisebbségeit anyagilag és politikailag is. Ezt én a szomszédos magyarlakta területeken lévő körútjaim során képviselem, azon kívül a környező országok elnökeivel, akik az én partnereim, igyekszem megértetni ezt a koncepciót, tudniillik azt, hogy a magyar nemzet mint kulturális nemzet egységet képez. Ez az egység nem válik hátrányára vagy kárára az illető szomszédos államoknak.

– *Köztársasági elnökként azokat az információkat, amelyeket a mai konferencián megszerzett az itt lévő vendégektől, hogyan próbálja hasznosítani, vagy – rossz szóval – továbbkommunikálni a szomszédos országok vezető politikusai felé?*

– Ezek a konferenciák legalább annyira formálják az én véleményemet, mint az olvasmányaim, mint a történelmi könyvek vagy forráskiadványok. Úgyhogy egészen biztos, hogy szinte váratlanul felbukkan egy-egy megjegyzésben, egy-egy gyors reakcióban, amit az ember nem is tudatosan készít elő, egy-egy ilyen tapasztalat. Én ezt megéltem már a Gasparovic elnökkel folytatott beszélgetés során, legutóbb Mesic elnök

úrral, és amikor vitatkoztunk Basescu elnökkel Bukarestben, szintén éreztem a hátam mögött az itt nyert muníciót.

– *A mai konferencián a regionalitásról, a regionális fejlesztésekről is szó esett. Gondolom itt a határ menti együttműködések célzottak meg. Melyek kaptak nagyobb szerepet, hangsúlyosabb szerepet?*

– Az az érdekes, hogy csak a statisztikát tekintve az Európai Unió belül rendkívül sűrűek a határ menti együttműködések, rengeteg ilyen közös határ menti régió van szépen kicentizve a térképen. Egészen más viszont az, hogy ezeknek mi a konkrét tartalma, kimerültek-e abban, hogy megkötötték az egyezményt. Úgy látom, hogy ezek eléggé passzívak. Ez nem is csoda, hiszen a kommunikáció, a legprimitívebb közlekedési értelemben, nem állt helyre. Ezért szorgalmazom azt mindenhol, hogy azt a néhány száz méter vasutat, közutat, ami 70-80 éve nem működik, először is helyre kell állítani. A schengeni övezethez való csatlakozás után ez még gyorsabban fog menni. Ez az egyik. A másik, ami nagyon nagy kérdés, hogy azokat a fejlesztési terveket, amelyeket egyrészt ugye Magyarország kidolgoz – és a mi fejlesztési terveinkben azért vannak a határon kisugárzó vagy túlsugárzó fejlesztési elképzelések is – összhangba kell hozni helyi magyarságnak meglévő saját fejlesztési elképzeléseivel, és mindezeket az illető országnak az elképzeléseivel, amely nagyon gyakran nem az ottani magyarság érdekeire van tekintettel.

Interjú a Duna Televíziónak a *Határon túli magyarság a 21. században. Autonómia, regionalizmus, regionális fejlesztés* címmel rendezett konferencia után

2007. május 18.

– Elnök úr, ennek e konferenciasorozatnak, amely éppen egy esztendővel ezelőtt kezdődött, az a célja, mint a bevezetőben is kifejtette, hogy együtt keressék a magyar nemzetstratégia útjait és jövőjét határon túli magyar tudósokkal és értelmiségiekkel. A mai tanácskozás harmadik a sorban. Eddig mire sikerült rávilágítani?

– Azt kell mondanom, hogy minden tanácskozás ugyanarról szól, voltaképpen más-más megközelítésben, amikor arról volt szó, hogy milyenek a demográfiai trendek, hogy milyen a gazdasági helyzet, akkor is voltaképpen, miután mindenki megszólalt, mindegyik környező országból, egy nagyon pontos és árnyalt képet lehet kapni arról, hogy milyen sokféle a magyarság a Kárpát-medencében, mennyire különbözik a helyzete a különböző országokban, sőt azon belül is. A mai tanácskozásnak például tanulsága volt ez, hogy óvatosnak kell lenni Magyarországon, még abban is, hogy nem beszélhetünk egységes Kárpát-medencei magyarságról, de nem beszélhetünk például egységes romániai magyarságról, vagy egységes délszlóviaiakról, amelyet olyan szívesen mondunk, mert ott s teljesen különböző a helyzete a csallóközieknek, a gömörieknek, vagy éppen a Kassától keletre eső országrészeknek.

– A mai tanácskozásnak fő témája az autonómia és egy rokon téma, a regionalizmus. Ön Bukarestben a Cotroceni palotában nagyon határozottan fogalmazott: azt mondta, hogy kisebbségek kulturális autonómiája magától értetendő minimum, s ahol a feltétel és az igény megvan, ott a területi autonómia is megvalósítható. De mindezek megvalósításához tisztázandó párbeszédre van szükség. Miként látja: történt-e előrehaladás e a tekintetben a szomszédos államokban?

– Azt hiszem, hogy az nagyon nagy szó, hogy ezt az álláspontomat nagyon határozottan és egyértelműen tudom képviselni az összes szomszédos állammal. Legutóbb Horvátországban jártam, múlt héten, és ott ezt előadtam, és Mesić elnök úr részéről a legteljesebb egyetértéssel találkoztam. Tehát amennyiben Romániában voltak olyan hangok, amelyek ezt nem igazolták vissza, vannak olyan országok, ahol ezzel semmilyen probléma nincsen.

– Ennek a tanácskozásnak nem konkrét feladata megoldásoknak a kidolgozása, hanem sokkal inkább lehetőségeknek a tudatosítása. Milyen lehetőségei vannak a határon túli közösségeknek, ha ott nincs politikai akarat az autonómiák megadására? Melyek a lehetőségeik akkor?

– Hát mindenképpen tekintetbe kell venni azt, hogy Európában élünk, ezen belül most már majdnem minden szomszédunkkal az Európai Unió tagjai vagyunk. Ezen kívül vannak olyan közös európai normák, az Európa Tanács különféle határozatai például, amelyeket minden szomszédos állam elfogadott, s azt kell mondani, hogy a nemzetközi normák egyfajta minimális egyetértést kell, hogy tükrözzenek, amelyre mindenki jogosan építhet.

– *És azt hiszem, hogy nagyon jó példa a dél-tiroli önrendelkezés...*

– Én óvatosabb lennék, éppen a mai tanácskozásnak volt az a tanulsága, hogy mindenféle analógiával, Dél-Tirollal, katalánokkal, a skótokkal legújabbban, azért nagyon óvatosan kell élni, ahogy a koszovói analógia is, amit gyakran fel szoktak hozni, mindig azt mutatja, hogy egy ilyen megoldásnak a kialakulásában nagyon konkrét helyi történések, mondjuk a terrorizmus, ugye Dél-Tirolban nagyhatalmi érdekek, nagyhatalmi döntések játszanak közre. Tehát inkább azt mondanánk, hogy van egy egységes jogszabályi háttér, ennek egy lehetséges értelmezése, és ezen belül meg kell találnunk azokat a gazdasági és politikai eszközöket, amelyek itt a magyarság javára szolgálhatnak.

– *Lehet a területi autonómiák kivívásához az alap az önrendelkezési jog?*

– Az autonómia ugye eleve azt jelenti, hogy öngazgatás, önrendelkezés, itt, amihez leginkább kapcsolódhat a területi autonómia, ez egy olyan regionalizmus, ahol egy-egy fejlesztési régiónak a határa esetleg politikai jogokkal, önkormányzati jogokkal, felruházott régiónak a határa az etnikai határokhoz is igazodik. És itt nagyon sok elképzelés van: Romániában Basescu elnök azt mondta, hogy ő nagy híve annak, hogy legyen egyfajta decentralizáció, de akkor a Hargita-Kovácsna megye, mint egy egység, ne különbözzön például Brassó megyétől, tehát hogyha ugyanazok a jogai vannak, neki nincsen kifogása. Nagyon érdekes ugye belemenni abba, hogy ha mi az egyenlőség koncepcióját belevisszük ebbe az etnikai diskurzusba, akkor azt kell mondani, hogy nem szükséges erőltetnünk senkivel szemben a nemzetiségi többletjogokat. Lehet azt úgy koncipiálni, hogy az egyenlőséget követeljük, a nyelv használatának az egyenlőségét például.

– *A konferencia-sorozatban felvetődő nemzetpolitikai kérdésekkel kapcsolatban, ön mondta szintén a bevezetőjében, a politikának is megvan a maga felelőssége. Teljesíti ezt a politika?*

– A politika egy nagyon összetett dolog, egyrészt van az állam által képviselt politika, de hát politizálnak a pártok, politizálnak a civil szervezetek, és mindenki nyilván a maga területén kell, hogy tegye azt, amit tesz.

– *Szeretném, ha néhány konkrét kérdésre is válaszolna nagyon röviden. Könnyített állampolgárságot adna a Fidesz a szerbiai, tehát a jugoszláviai magyaroknak, lévén, hogy a beutazásukat 2008-tól megnehezítik a schengeni szabályok, a Magyarországra történő utazásukat. Ön mit gondol erről a javaslatról?*

– Hát ezek olyan kérdések, amelyekről az államfőnek nem illik előre állást foglalni. Nagyon élénken figyelemmel követem az összes ilyen kezdeményezést. Itt nekem legelőször akkor lesz beleszólásom, ha ebből törvény lesz.

– *Malina Hedvig ügyében a magyar parlamenti pártok az eddigi gyakorlattól eltérően közösen foglaltak állást, független, politikai befolyástól mentes igazságszolgáltatást kérnek Szlovákiától. Robert Fico ezt beavatkozásnak minősítette. Miként látja ön ezt a kérdést?*

– Amikor ősszel maga az eset történt, Malina Hedvig megverése, akkor nagyon sokan mondták, hogy az elnök szólaljon meg. Ezt én átengedtem akkor a külpolitikának, a külügyminiszter asszony rögtön fellépett, én pedig azt írtam akkor Gasparovič elnök úrnak, hogy menjünk el Besztercebányára, és beszéljünk a hallgatókkal. Azt hiszem az elnöknek nem az a feladata, hogy ráduplázzon a parlamenti gesztusra, hanem meg fogom találni azokat a csatornákat, ahol én a magam egészen határozott álláspontját kifejezésre juttathatom majd.

Üzenet a VI. Kárpát-medencei Nyári Egyetem megnyitó ünnepségére

2007. augusztus 6.

Példaadó az az egész Kárpát-medencét felölelő együttműködés az ifjúsági- és diákszervezetek között, amely a nyári egyetemet életre hívta és élte. A szervezők és a diákok tudják és átérzik, hogy a nemzet fennmaradásában létfontosságú az oktatás és a kultúra. A magyar kultúra öntudatunk és közösségünk alapja. A magyar iskola pedig identitást adó tudásunk, közösségi önértelmezésünk és összetartozásnak egyik legfontosabb, életre szólóan meghatározó színhelye és műhelye. Ezért alapvető, hogy legyen magyar nyelvű oktatás az óvodától az egyetemig minden környező országban, ahol a magyar nemzet részei élnek, úgy, hogy biztosítsák emellett az adott ország hivatalos nyelvének és legalább az egyik hivatalos EU nyelvnek megtanulását is.

A rendszerváltás óta a határon túl is hol újjáalakult, hol megalakult a magyar nyelvű felsőoktatás. Nemcsak bizonyos szakok magyar nyelven történő elvégzésére van lehetőség, hanem magyar nyelvű egyetem vagy főiskola működik Komáromban, Beregszászon, Nagyváradon, Marosvásárhelyen, Kolozsváron és több más erdélyi városban, s ma már Szabadkán is. Az autonóm magyar felsőoktatási intézmények a kulturális autonómia hordozói. Miközben arra kell törekedni, hogy az anyaország határain túli felsőfokú oktatásban résztvevő magyar diákok száma elérje az ottani magyar népesség arányát, nem lehet háttérbe szorítani a minőség kérdését sem. S bár a felsőfokú végzettséggel rendelkező magyar fiatalok száma önmagában is nagy érték, célszerű olyan szakokat kiépíteni, amelyek a magyar közösség szempontjából a legjobban hasznosítható tudást nyújtják.

A magyar egyetemekkel és főiskolákkal szemben is felelősséget visel az anyaország. Ennek nemcsak az intézmények támogatásában, hanem közös kutatásokban, közös fejlesztésekben, igény szerint az oktatói utánpótlás képzésében kellene megmutatkoznia. Az utóbbiak jó része már az itthoni egyetemek hatáskörébe tartozik. Ám azt kellene elérni, hogy a magyar felsőoktatás és kutatás egészét a Kárpát-medencében működő összes magyar intézményre tekintettel tervezzék és fejlesszék. A nemzetstratégia ezt a szemléletet egyaránt megkövetelné a kultúrában és a gazdaságban.

Júniusban Budapesten adtam át a 16. Ifjúsági Tudományos és Innovációs Tehetségkutató Verseny díjait, ahol az 53 pályázatból 17 a szomszédos államokban élő magyar diákok munkája volt. Például a zentai magyar gimnázium egymaga több pályázattal is sikeresen szerepelt. A határon túli magyar iskolák sikere újabb bizonyíték arra, hogy szükséges és hasznos minden fillér, amelyet a határon kívüli nemzetrészek

anyanyelvi iskoláztatására fordítunk. Ezt a hozzájárulást leállítani, vagy akár csak csökkenteni súlyos kárt okoz az egész nemzetnek.

Mindehhez szorosan kapcsolódik az autonómia kérdése. Ismételten elmondom, hogy a kulturális autonómia az elvárható minimum, de ahol a lakosság elhelyezkedése lehetővé teszi, ott, ha igénylik, a területi autonómia is megvalósítható. A kulturális autonómia tartalmazza a felsőoktatási intézmények autonómiáját, önállóságát is, ahogy erre van példa Komáromban és Beregszászon. Miért kellene a magyar nyelvű felsőoktatást az államnyelven működő intézményekbe kényszeríteni? Az autonóm módon integrálódó közösségekhez hasonlóan, az autonómiával bíró felsőoktatási intézmények szabad, és természetes együttműködése az, mely tartós, egymás értékeinek tiszteletben tartásán alapuló viszonyokat teremthet az egyetemek között is.

A nyári egyetemek hagyományosan összekötik a nyaralást, a színes kulturális és szórakoztató programokat a tanulással. Legnagyobb hasznuk azonban, hogy közös élményekben összekapcsolják a más-más országból érkező hallgatókat, s erősítik azokat a láthatatlan, de eltéphetetlen szálakat, amelyek összetartják nemzetünket.

Beszéd a szlovákiai Deákiban rendezett Szent István napi ünnepeken

Deáki, 2007. augusztus 19.

Tisztelt Ünneplő Közösség! Deáki Lakosai!

Azért jöttünk, hogy együtt ünnepeljünk Szent István ünnepét. Együtt ünnepeljünk ennek a falunak a népével, amely már Szent István korában állt, és azóta is fennmaradt, és megmaradt magyarnak. Hogy együtt ünnepeljünk a Felvidék magyarságával. Hogy együtt ünnepeljünk minden magyarral, aki Szent István egykori országában él. Hogy együtt ünnepeljünk a világ magyarságával, bárhol is éljenek, bármelyik kontinensen. Hiszen ez a nap egységbe forraszt minket, ez a nap megmaradásunknak is az ünnepe. És ünnepelni hívunk mindenkit, aki nyitott szívvel velünk akar ünnepelni, hiszen Szent István egykor az ő őseiknek is a királya volt.

Szent István nagyon sok értelemben az egység királya, szentként pedig az egység szentje. Milyen kevesen vannak, akiket mind a nyugati egyház, mind a keleti ortodox egyház is szentként tisztel! De István király ilyen szent.

Gondoljuk meg, micsoda művet hagyott maga után! Bármerre járunk a Kárpát-medencében, a szívünk vidám lesz, ha látjuk, hogy azok a templomok, melyeket ő alapított, vagy az általa alapított kis templomokból teljesebben ki, mindenütt állnak. Állnak Deákiban, Gyulafehérváron, Pécsváradon, és szerte az országban. Van, ahol ezek a templomok már csak szigetként állnak ki a megváltozott népekből, de még mindig ellátják ősi feladataikat, mint ezt nemrég Gyulafehérvárott is tapasztaltam.

Gondoljuk meg, hogy István alatt milyen óriásit változott a magyarság élete! 38 évig uralkodott, és ez alatt teljesen megváltozott minden. Nem csak külsőleg, nem csak úgy, hogy épültek a templomok, épültek a várak, hanem úgy is, hogy szilárd szerkezetet kapott Magyarország, olyan alkotmányt, mely megtartotta több, mint ezer évig. Nem lehet eléggé dicsérni ezt az államszervező munkát. Istvánnak ez az igazi nagy műve, ami túlélte minden történelmi vihart. Ez alapvetés kapcsolta be Magyarországot az akkori modern Európába. Vonatkozik ez a technikai modernizációra is: a behívott német lovagokat a legmodernebb harci eszközökkel és harci technikával ellent tudtak állni a hódító törekvéseknek. Szent István országa volt Európának ezen a felén az egyetlen ország, amely nem lett hűbérese senkinek, se a császárnak, se a pápának. Hasonló teljesítményt annak idején csak a kontinens másik végén Franciaország nyújtott.

Nem csak művének a maradandóságára kell emlékeznünk, hanem emberi nagyságára is. Micsoda hatalmas király volt ő, kiteljesedett óriási személyiség, aki minden személyes tragédiája ellenére, fia elvesztését is

elviselve befejezte a művét. Nem csak vitéz király és nagy államférfi volt, hanem jámbor ember is. Nem ok nélkül kezdték őt rögtön halála után boldogságosnak nevezni. Nem egészen két emberöltő telt el halála után, amikor ezen a napon, az augusztus tizenkilencedikéről huszadikára virradó éjszakán megtörtént a csoda, és testét oltárra emelték. Azóta szentként tiszteljük.

Az ő emberi nagyságának a tükré az Intelmek, amelyet a templomban a püspök úr, és itt, előttem a polgármester úr is idézett, és amely mintegy tankönyve annak, hogy milyen az igazi király. Azaz milyen szellem kell, hogy áthassa az államot. Szokásosan egyes mondatokat idézünk belőle, például a soknyelvűségről. Ha azonban az egészet nézzük, ezen a művön keresztül átragyog István szellemisége. Mert mi van ebben a műben? Mi a latin címe is az erkölcsökre utal. Mást nem találunk benne, figyelmeztetést az erényekre: egyenességet, egyenes tekintetet követel a királytól, de alázatosságot és türelmességet is. Figyelmeztet arra, hogy mindenkit egyformán becsüljünk meg, mert minden ember azonos állapotban születik. Ne csak a nagyokkal törődjünk, a kicsiket is gyámolítsuk. Meg kell hallgatni a tanácsot. Mindez máig megszívlelendő.

Ma az a kérdés: mit tudunk mi ebből hasznosítani, mi válik a lelkünk javára, mi válik az ország javára? Hiszen az erények nem évülnek el. Ő ősi példákat követett, mint arra maga hivatkozik az Intelmekben. Istvánnak ezeket a tanításait mai fogalmakkal is ki tudjuk fejezni. Szent István intelmeiből sok érvényesül a mai jogállamokban is, sőt kell, hogy érvényesüljön. Ugyanis egy jogállam nemcsak az államszervezetet jellemző fogalom, hanem az alapjogok uralmát is jelenti. Minden emberi jog pedig erkölcsi követelményeket fordít le a jog nyelvére, és tesz kikényszeríthetővé. Mi áll az emberi jogok élén már az ENSZ Alapokmányától kezdve egészen a mai alkotmányokig? Az emberi méltóság. Az ember önazonosságához való joga. Ezért sorolhatjuk István érvényes példái közé azt, hogy ő mindenkit meg akart hagyni abban az állapotában, amelyben született. Külön tanítja az Intelmekben, hogy mindenkit a saját szokása szerint, a saját nyelve szerint kell kormányozni. Nem akart senkit asszimilálni, nem akarta egyneművé tenni országa lakosságát. Soknemzetiségű államában mindenkit meg akart hagyni a maga nyelvében, a maga szokásában. Óriási tanulság a mai kor számára. István törvényei máig híresek. Akkoriban azonban főleg azért volt hírük, mert István betartatta őket. Magyarország annak idején, ezer évvel ezelőtt, a jobbiztonság országa volt. Azért jöttek ide az idegenek, mert tudták, hogy itt vagyonzbiztonságot találnak, személyi biztonságot találnak. Az országban eleve sokfajta nép élt, István pedig még hívta is a különféle népekből való vendégeket. Akik a templomokat építették, gyakran voltak francia mesterek. Hívta az olaszokat, hívta a német lovagokat. Befogadta a keletről menekülő egész néptörzseket. Magyarország az ő példája nyomán később is befogadó ország maradt. A török elől fölfelé vonuló délszláv népek, török kiűzése utáni óriási német és szlovák telepítések csak fokozták a nemzetiségi sokféleséget az ország belsejében is.

Ebben a sokféleségben azonban a magyarok mindig megmaradtak ott, ahol Szent István korában letelepedtek. Ezt mutatják a helynevek, tanúsítják a régészeti leletek, a sírleletek, és ezt mutatja a magyarság mai elhelyezkedése is. egyes helyeken már csak szigetként, de máshol még nagy tömbben, egységként. A történelem során hányszor szabdalták határok a magyarságot! Három államba szakadva éltünk a török hódoltság idején. Milyen sokáig sokáig élt a köznyelvben a „két hazában” formula, Erdély önálló államjogi státusza idején! Az államhatár a magyar nemzetnek, ennek az összetartozó, nyelvében, kultúrájában egységes népek az egységét soha nem törte meg. Nem is törheti meg. Otthon vagyunk mindenhol, ahol otthon voltunk ezer évvel ezelőtt. Otthon is leszünk, adja Isten, még ezer év múltán is! Az egykori magyar királyság területén az első világháború után nemzetállamok osztoztak. Olyan népek államai, amelyek szintén őshonosként éltek itt. De azt nem tudta senki véghezvinni, hogy tiszta nemzetállamok alakuljanak ki. Még ja az akkor sokkal élesebb nyelvhatárokat követték volna is az új államhatárok, akkor is maradtak volna kisebbségek minden országban. Azonban a magyarságból került a legnagyobb rész más országokba.

Ebben a helyzetben a Kárpát-medencében az egyik legfontosabb követelmény, hogy a kisebbségi jogokat tiszteljék. A magyar Alkotmány meg is adja meg minden ott élő nemzetiségnek az államalkotó tényező státuszát. A nemzeti kisebbségeknek kollektív jogaik vannak nálunk. Joggal követeli a magyarság a szomszédos államokban azokat a jogokat, amelyeket most már egész Európa kodifikált. Joggal követeli, hogy a nemzetközi egyezményekben is lefektetett jogokat az ő államuk is érvényesítse. Meg kellene érteni, hogy a nemzetiség léte és jogaik gyakorlása nem jelent fenyegetést az államok egységére nézve. Az gazdagodást jelent.

Én mint Magyarország államfője, itt, Deákiban, ezen az ünnepen arról szeretnék beszélni, Magyarország mint anyaállam a magyar nemzetnek a magyar határok körül élő részeiért, amelyekkel ezeréves az egységünk, és amelyekért mi a magyar Alkotmány értelmében felelősséggel tartozunk. Ezt a helyzetet először is meg kell értetni egész Európával. Államfői törekvéseimnek ez az egyik fontos eleme. Minden találkozóm európai államfőkkel felhasználok arra, hogy ismertessem helyzetünket. Nem sérelmi és érzelmi felhangokkal, hanem elhelyezve a mai nemzetközi jogrendben, és hangsúlyozva, hogy ennek a kérdésnek a napirenden tartása nem fenyegeti, hanem szolgálja a stabilitást. Alapvető követelmény, hogy jogainkat megkapjuk, és hogy a jogainkkal élhessünk. Ezért kell azon fáradoznunk, hogy az Európai Unió alapokmányaiba bekerüljenek a kisebbségi jogok. Az Európai Alkotmány tervezetében magyar kezdeményezésre sikerült belevenni a kisebbségi jogokat, és sikerült elérni, hogy ezek benne lesznek a majd nemsokára megkötendő új alapszerződésben is.

Fontos eredmény az is, hogy Európa elismerte: az anyaországnak jogai vannak a határain kívül élő kisebbségei segítésére a nemzeti identitás fenntartása érdekében. Hiszen tudjuk, hogy még ott is, ahol egy kisebbség élvez a jogok teljességét, fenyeget a beolvadás. Ezért van szükség arra, hogy a kisebbségek pozitív

diszkriminációban, különleges jogokban részesüljenek. Ezért van szükség arra, hogy az alapoktól kezdve az egyetemig legyen anyanyelvű oktatásuk. Ezért van szükség arra, hogy a kulturális intézményeiket maguk igazgathassák, egyáltalán megteremtsék a saját intézményeiket.

A kapcsolat az anyaország és a magyar nemzet határon túli részei között, tudjuk, nem problémátlan. Nehéz egy magyarországbelinek átérezni azt, milyen lehet kisebbségben élni. Nekünk, akik soha nem tapasztaltuk meg ezt a sorsot, törekednünk kell ennek teljes megértésére. Ám mégiscsak az anyaország a központja a magyarságnak. Lélekszámánál, nagyságánál, gazdasági erejénél fogva, de mindenek előtt azért, mert szuverén állam, annak minden eszközével és lehetőségével. Éppen ezért szükséges az, hogy szót értsünk, és együtt dolgozzuk ki a nemzetstratégiát közös megmaradásunkért.

Alapvető változások történnek ezekben az években. Az Európai Unióban immár 12 millió magyar az unió polgára. Néhány hónap múlva leomlanak a határsorompók Szlovákia, Szlovénia, Ausztria és Magyarország között. Folytatódni fog ez majd Románia felé is, és ha majd belép az unióba Horvátország, idővel az ottani magyarság is a schengeni határokon belülre kerül. Olyan lehetőségek nyílnak meg a kapcsolatok új minősége előtt, amelyekről régebben nem is álmodhattunk. Helyreállhatnak azok a természetes egységek, amelyeket nem a politika, hanem a gazdasági élet, a természetes fejlődés alakított ki. Ehhez persze nem elég, hogy leszereljük a határsorompót és elvonul a határőrség. Helyre kell állítani azokat az egykor élő utakat, amelyek most a semmibe vezetnek, mert véget érnek a határnál. Fel kell építeni a hidakat. Miért nincsenek hidak a Dunán? Összesen három, azok közül is az egyik szinte csak gyalogoshíd. Miért nincsenek hidak az Ipolyon? Régóta megvannak a tervek. Elhatározás kérdése, és kölcsönös belátás kérdése, hogy a határrégiók fejlesztése az egymással szomszédos országoknak is érdeke. Azoknak az érdeke, akiket összeköt az, hogy egymás nemzetrészei kölcsönösen élnek államainkban. Az Európai Uniótól pénzügyi támogatást lehet kapni pontosan a határrégiók fejlesztésére. Miért van az, hogy a hétszáz kilométer hosszú határ Szlovákia és Magyarország között egy elmaradott régió? Itt van az óriási lehetőség a közös fejlesztésre.

De gondoljunk arra is, hogy nemcsak gazdasági közösségben vagyunk most már az Európai Unión belül, hanem jogközösségben is. Az Európai Unió megköveteli a maga jogi normáinak betartását, a jogállamiságot. Minden tagállamban megköveteli azt a normát is, hogy nem lehet diszkriminálni senkit nemzetisége, vallása, faja miatt. Nem lehet és nem szabad azt elviselni, hogy valakit is bántódás érjen azért, mert anyanyelvét használja. Megköveteli az Unió az igazságszolgáltatás pártatlan működését is.

Visszatérve a kapcsolattartásra, azt tartom természetesek és magáról értetődőnek, hogy a szomszédos államok államfői tartják a kapcsolatot a másik országban élő nemzetrészeikkel. Örülök annak, ha Gasparovic elnök úr megjelenik egy magyarországi szlovák faluban. Éppúgy legyen magától értetődő, hogy a magyar köztársasági elnök átjön Szlovákiába, elmegy Erdélybe, hogy közösen ünnepeljük nagy ünnepeinket, vagy

akár a hétköznapokon is. Mesic elnök Horvátországból minden évben átjön a magyarországi horvátokhoz, és ez magától értetődő. Mikor fogjuk a szívünket úgy kinyitni egymás iránt, mikor lesz annyi bizalom egymás iránt, hogy ezt úgy vesszük, ahogy szent István korában volt! Mi itt élünk és mi itt maradunk. Nem lesz még egyszer kiűzés, kitelepítés. Hanem békében, és a magyarságunkat megőrizve élünk itt továbbra is.

Szent István király ünnepén többször felcsendültek az ősi énekek. Amikor azt kérdezzük, hol vagy István király, ne azt a strófát folytassuk, hogy gyászban öltözötten, sírva állunk itt, hanem azt mondjuk, hogy ünneplő szívvel, vidám szívvel és bizakodva állunk itt. Ez fogja megőrizni egységünket!

Interjú a vajdasági Pannon TV-nek

2007. szeptember 13.

– Jó napot kívánok! Sólyom László, a Magyar Köztársaság elnöke ma Szabadkára látogatott. Gyakori határon túli látogatásaival az a célja, azt szeretné érzékeltetni, hogy az anyaország korántsem fordított hátat a határon túli magyarságnak. Vendégünk Sólyom László, a magyar államfő. Elnök úr, szeretettel köszöntöm a stúdióban!

– Jó napot kívánok!

– Mi a mostani szabadkai látogatásának az elsődleges célja?

– Szabadka meghívására jöttem, ünnepeljük a város napját. De én az egész vajdasági magyarságot akartam ezzel meglátogatni. Rendkívül örülök annak, hogy eddig mind a négy párt képviselőivel találkoztam, és egy meglepően pozitív képet kaptam, tehát nem széthúzást láttam, hanem egységet. Ez nagyon fontos. De szeretném hangsúlyozni, hogy én nem csak a politikusokhoz jövök látogatóba. Örülök, hogy elmegyünk egy iskolába, és nagyon remélem, hogy lesz olyan alkalom is, amikor el tudok menni még messzebb lefelé, dél felé, kis falvakba, oda, ahol nem szoktak járni politikusok.

– 2006 tavaszán ön indított egy konferencia-sorozatot *Határon túli magyarság a 21. században* címmel. A Köztársasági Elnöki Hivatal internetes oldalán az áll, hogy ennek a konferenciának a célja, hogy lerakják egy megújult szemlélet alapjait, mindenekelőtt a magyarországi közvélemény és a közélet számára, hogy megváltozzék a határon túli magyarokkal kapcsolatos anyaországi gondolkodásmód és cselekvés. Mi lenne ez az új szemlélet, és mik a tapasztalatok az elmúlt több mint egy év során, változott ez a gondolkodásmód?

– Azt hiszem, ez sokkal lassabban fog változni. Azt jól tudjuk, hogy Magyarországon a régi rendszerben nagyon keveset tudtunk a határon túli magyarokról, és valószínű, hogy ők is keveset tudtak rólunk. A rendszerváltások után a forgalom könnyebbé vált, sokat lehetett utazni, de ettől függetlenül az emberek hozzáállásában nagyon sok régi beidegződés maradt meg, nagyon sok érzelmi elem; tehát az ember fájdalommal gondol a veszteségekre, a szétszakadásra, ugyanakkor jó lenne tudni, hogy ez nem elég. Tehát mi ugyan búsonghatunk, de abból nem fog semmi születni, és ahhoz, hogy egyáltalán közös nemzetstratégiát lehessen felépíteni – amit rendkívül fontosnak tartok – pontosan tájékozódni kell arról, hogy az ottani magyarság mit gondol. Az a nagyon káros indulás, ami az első évtizedben alakult ki, hogy minden otthoni politikai párt megtalálta a maga leányvállalatát külföldön, és ezek a politikai szálak mentek mindenfelé, ez nagyon elvitte a fókuszról a valóban szükséges együttműködést. Az lenne a cél, hogy egyrészt valóban mindenki érezze, az itteniek és az otthoniak is, hogy a magyar nemzet egységet képez. Én

ezt mindenhol képviselem külföldön is. Nem könnyű megértetni nyugati államfőkkel, hogy itt nem nemzetiségi villongásokról meg területi igényekről van szó, hanem van egy történelmi-kulturális identitás, amit fönn akarunk tartani, fönn is fogunk tartani, és ennek szolgálatába állítjuk egyrészt az összes olyan gazdasági és jogi eszközt, amelyet az Európai Unió kínál.

– *Ön az elmúlt időszakban többször is nyilatkozta, hogy nyíltan síkra száll a határon túli magyarok kettős állampolgársága mellett, még hozzá az olyan kettős állampolgárság mellett, ami letelepedés nélkül lehetne megszerezhető. Az ön elképzelései szerint ez hogyan valósulhatna meg konkrétan?*

– Jogászként mindenképpen szeretném tisztázni, hogy helyesebb nem kettős állampolgárságról beszélni, hanem a magyar állampolgárság megszerzéséről egyéni kérelemre, anélkül, hogy megkövetelnénk az állandó magyarországi letelepedést. Ennek az aktualitása voltaképpen a Délvidékkel kapcsolatban áll fenn, hiszen az Uniós tagállamok és Magyarország között nagyon könnyű már a közlekedés. Január 1-jétől a schengeni államok között nem lesz határ, ami csodálatos dolog, ugyanakkor nagyon is megértem azt, hogy ott, ahol nincs még kilátásban az európai csatlakozás – tehát Kárpátalja, Szerbia, Horvátország esetében – nagyon komoly félelmek vannak a schengeni határral szemben. A kapcsolattartásnak az egyik technikai lehetősége az, hogy szabadon lehessen átjárni Magyarországra és persze tovább az egész Unióba, Fontos hangsúlyozni – mert a politikában is vannak olyan vélemények, hogy ez jogilag tulajdonképpen lehetetlen – tehát fontos hangsúlyozni, hogy sem a nemzetközi jogban, sem az európai jogban, sem a magyar Alkotmányban ennek nincs elvi akadálya. Ez az anyaország, tehát az állampolgárságot megadó ország politikai akaratától függ, aminek aztán persze az összes jogi következményét le kell vonni. Emellett én rögtön kiálltam, amint ez fölmerült, és ezt fogom továbbra is képviselni otthon. Azonban nem szabad elfelejteni, hogy vannak más, és valószínű realisabb lehetőségek, hiszen tudjuk, hogy az otthoni kormánypolitika nem ezt részesíti előnyben. Ki kell használni azokat is, tehát én azt szeretném kérni a délvidéki magyarságtól, hogy gondosan mérlegeljen, ne utasítson el egyetlen más megoldást sem. Schengen azért nem annyira szörnyű, mint szokták mondani. Magyarország is volt a schengeni határokon kívül, még nem Uniós országgént is, de azért tudtunk utazni. Nyilván a vízumkönnyítéseket meg tudjuk szerezni a délvidékiek számára, és a kishatárforgalom – jól tudom ennek a hátulütőit, azt, hogy nem megy be elég mélységbe, azt, hogy járhat itteni szerb betelepüléssel, és így tovább – még mindig egyfajta lehetőség. Ettől függetlenül a magyar útlevél valóban nagyon komoly érzelmi jelentéssel is bír.

– *Van is itt egy olyan negatív érzés a délvidéki magyarságban, hogy ezek: a magyar igazolvány, a nemzeti vízum, az ingyenes vagy kedvezményes schengeni vízum, amit most terveznek, illetve ez a kishatárforgalmi egyezmény, ez mind csak valamifajta elterelő hadművelet az anyaország részéről, ha szabad ilyen erősen fogalmaznom. A kérdés az, hogy miért vonakodik ennyire az anyaország a kettős állampolgárság megadásától?*

– Az elterelő hadművelet az valóban erős megfogalmazás, mert mitől terelne el? Mert hogyha mi valljuk a kulturális nemzet koncepcióját, és minden erővel igyekszem én is elfogadtatni ezt az Unión belül is és általában Európán belül is, akkor látni kell, hogy ennek a lényege pontosan az, hogy független az állampolgárságtól. De mondjuk Románia is és több más állam a politikai nemzet fogalmában gondolkodik, tehát egy nemzet az egyenlő az állampolgársággal. Mi azt mondjuk, hogy nem egyenlő, ez egy kulturális fogalom, amely átnyúlik az állampolgársági határokon. Én azt mondom, hogy a Magyarországon X faluban élő szerbek a szerb nemzet részei, és ez engem csöppet sem zavar. Vannak országok, amelyek ezt nehezen tudják elfogadni. Tehát itt nem hiszem, hogy hasznos állandóan arra hivatkozni, hogy az állampolgárság oldaná meg a problémákat. Az állampolgárság voltaképpen – főleg, ha bekerülünk az Unióba – nagyon sokat veszít a jelentőségéből, ugyanakkor a regionális együttműködések, a másfajta közösségi együttműködések jelentősége megnő. Tehát hogyha azt meg tudjuk csinálni, hogy ezt a kulturális egységet elfogadtatjuk – márpedig ez jogilag is sikerült már, az Európa Tanácsnak vannak ilyen dokumentumai, jogai vannak az anyaállamnak a kinti nemzetrészekkel kapcsolatban, más országokban élő nemzetrészekkel kapcsolatban – ez a fejlődésnek az iránya. Mindemellett itt ez egy technikai kérdés, ezt azért látni kell. Itt valóban a könnyű kapcsolattartás nagyon tudja segíteni a magyar útlevét.

– *A kapcsolattartásnál maradvá: nemrégiben találkoztak a Duna-Dráva összefolyásnál, csodálatos természetvédelmi területben a horvát és a szerb elnök urakkal. Ott, ha jól tudom, környezetvédelmi és vízgazdálkodási témákról volt szó. Sikerült-e a kettős állampolgárság témájában is megbeszéléseket folytatni?*

– Beszéltünk mind a két elnökkel természetesen, és tájékoztattam őket az álláspontomról. Arról is tudnak, hogy ezt én itt felvetem nyilvánosan, úgyhogy ennek semmi akadálya nincs. Másrészt örömmel konstatáltam, hogy ezt nem tekintik olyan lépésnek, amely ellen bármilyen kifogást emelnének.

– *Ön személy szerint mit tud tenni a kettős állampolgárság érdekében, hiszen hallottuk, hogy legfőbb közjogi méltóságként azért a hatáskörei e tekintetben bizonyos értelemben korlátozottak.*

– Azt tudom tenni, amit eddig. Nyilvánosság előtt képviselem, az otthoni politikában képviselem és kiállok mellette. Elhangzott az a kérés is, noha nagyon óvatosan, hogy terjesszek be törvényjavaslatot a Parlamentben. Jól tudjuk, hogy ezt leszavaznák, tehát tulajdonképpen ezt hosszasan elő kell készíteni, ha pedig elő tudjuk készíteni és van egy ilyen politikai akarat, akkor nem kell az elnöknek bemennie egy ilyen törvényjavaslattal.

– *Említette a nemzetstratégiát. Régóta tervezik ezt a hosszú távú nemzetstratégiát, nekünk azonban a határ innenső oldaláról úgy tűnik, hogy eddig még mindig áldozatul esett ez a hosszú távú nemzetstratégia az éppen aktuális kormány rövid távú céljainak. Elnök úr lát arra esélyt, hogy ez közmegegyezéssel mégis valamikor létrejöjjön?*

– Nemzetstratégiát, általában hosszú távú stratégiákat én minden területen szorgalmazom. Tehát ugye kellene hosszú távú energiastratégia Magyarországnak, kellene hosszú távú ipari, fejlődési, közlekedési stratégia, és így tovább. A nemzetstratégia azonban más. Ez a konferencia-sorozat, amelyről az indításban beszéltünk, ez pontosan azt célozta, hogy gyűjtsük össze mindenkinek a véleményét. Persze az elnökre az tartozik, hogy a civil társadalomnak a véleményét gyűjti össze. Ott ezen a konferencián nem ülnek pártok és nem ülnek politikusok. Rendkívül értékes információkat kapunk. Én nem szeretném azt, hogyha ez konferencia-sorozat megragadna egy könyv kiadásánál – amely a találkozók után meg szokott jelenni -, és akkor azt gondolhatjuk, hogy nagyon szépen megtettük a magunkét. Amint nagyjából lezárul ez a sorozat – mondjuk egy év múlva – és a legtöbb alapkérdést érintettük, utána ezt én szeretném becsatornázni a politikába, és talán a ciklus végére hozzá tudunk ahhoz járulni, hogy kialakuljon egy nemzetstratégia.

– Említette elnök úr azt, hogy örömmel tapasztalta, hogy itt a Délvidéken a pártok között tapasztalt valamiféle közeledést. Az anyaországban azonban rendkívül kétpólusú a politikai élet és az egész társadalom. Az anyaország és a határon túli magyarság kapcsolata sem tökéletes. Mi az elnök úr véleménye a magyar-magyar megosztottságról, ilyenek vagyunk mi, magyarok?

– Ha az ember találkozik egy lengyellel, akkor ugyanazt mondják magukról, ugye a lengyel átok, nem csak magyar átok van. Nagyon sok helyen tapasztalom azt, hogy súlyos belpolitikai vagy társadalmi megosztottságok vannak. Azonban otthon ez már aggasztó méreteket öltött, és teljesen irracionálissá vált, tehát hogyha családokon belül vannak ilyen választóvonalak, akkor az azt mutatja, hogy nincsen ennek gazdasági vagy más racionális alapja, egyre inkább indulati töltetűvé válik. Ugyanakkor nagyobb bajnak látom azt, hogy ez intézményesül. Tehát mindegyik oldalnak megvan a maga sajtója, a maga véleményformáló köre, megvan a maga gazdasági támogatottsági köre, s ez nagyon nehézzé teszi azt, hogy valóban sikerüljön közös hangot találni. Ugyanakkor azt hiszem, hogy Magyarország az otthoni helyzet miatt elérkezett arra a pontra, hogy legalább néhány pontban való megegyezés nélkül nincsen út tovább. Én néhány napja felszólaltam a Parlamentben, próbáltam összehozni a pártokat egy költségvetési reform, egy hosszabb távú stratégiai tervezés ügyében. Ezt alapvetőnek tartom, hogy ezt lássák be. Ami az illeti, nekem voltak más országokban az ottani kisebbségnél nagyon keserves tapasztalataim, amikor a jelenlétemben estek egymásnak a pártok és kezdték el a szokásos vitáikat és nem bírták legyőzni az indulataikat. Én azért örülök ennek a szabadkai látogatásnak, mert nagyon szépen itt volt mind a négy párt, és nem arra használták ki ezt, hogy egymást kritizálják, hanem arra, hogy ezek meg ezek a közös célkitűzések, és azt hiszem, hogy erre az itteni magyarságnak nagyon nagy szüksége van.

– Szerbiában érdekes a helyzet, itt Boris Tadić az államfő, egyben az egyik legjelentősebb politikai párt elnöke is, ez olyan ugye, mint ha Magyarországon Orbán Viktor vagy Hiller István lenne egyben a köztársasági elnök

is. Amikor önt beiktatták, akkor hangsúlyozta, hogy nem csak a politikai pártoktól, hanem a közvéleménytől is szeretne független lenni, vagyis teljesen semleges. Ön szerint sikerült ezt az elmúlt két évben megvalósítania?

– A semlegesség nem azt jelenti, hogy az embernek ne lenne nagyon határozott álláspontja. Tehát nem egy színtelen-szagtalan jellegtelen álláspontról van szó, és nem is egy olyan törekvésről, amely azt jelenti, hogy mindig középen állni és mindenkinek eleget tenni, hanem azt, hogy az én álláspontom nem függ a pártoktól. Az elnöki székbe is úgy kerültem, hogy nem pártok jelöltek, hanem zöld szervezetek, és azt hiszem, hogy sikerült a kétéves működésem alatt azt hihetővé tenni mindenki számára, hogy nem pártok mozgatnak, hanem egy magasabb nemzeti érdek, amit én persze a saját eddigi múltam és működésem alapján interpretálok és próbálok megvalósítani. Ebben a szétszakított helyzetben erre nagyon nagy szükség van, és azt hiszem, hogy különös értéke van annak, hogyha jelen van a politikai térben egy ilyen semlegesnek nevezett hang is.

– Hallottuk, hogy a magyarországi statisztikai felmérések alapján esett az ön népszerűségi mutatója. Tulajdonít ennek jelentőséget, ez annak a jele, hogy önnek igenis van véleménye, és nem igyekszik kedvében járni senkinek, illetve van-e köze ennek a ténynek ahhoz, hogy ön kiállt a kettős állampolgárság mellett?

– Túlzott jelentősége nincs. Én nem akarom magam újraválasztatni, és nem is az a célom. Más a helyzete egy olyan politikusnak, akinek állandóan oda kell nézni. Az én megbízatásomnak van eleje és van vége, és az benne a jó, hogy én ezt függetlenül szeretném csinálni. Ugyanakkor szükség van azért arra, hogy az emberek megértsék, hogy mit akarok. Nem könnyű az elnöknek, hiszen ritka megszólalási lehetőségei vannak, és nem is szeretném elhasználni ezeket túlságosan. Érdekes megnézni azért, mert vannak statisztikák, hogy ezt a bizonyos népszerűségi szint pártmegoszlás szerint hogyan alakul, és akkor látszik, hogy az ember az egyik oldalról nagyon jól, a másik oldalról nagyon rosszul áll. De ami itt elszomorító vagy meggondolandó, hogy ezek a pozitív vagy negatív vélekedések szinte függetlenek attól, hogy mit mondok és mit csinálok. Tehát ez nagyon tanulságos, épp olyan érzelmi-indulati és a saját pártok véleményét követik. Hogyha ezt át tudom törni akár ebben a kérdésben, hogy hogyan állok ki a határon kívüli nemzetrészek ügyében, annak én nagyon fogok örülni. Annak nagyon örülök, hogy legalább a határon kívül el tudom hitetni, és valóban úgy tapasztalom, hogyha én odamegyek, akkor nincs abban kétség, hogy ez nem pártpolitika, hanem ez valóban azt jelenti, hogy Magyarország nem fordít hátat. Ezt a fajta koncepciót, hogy az egységes magyar nemzet mint kulturális közösség kapjon helyet Európában, és ezért minden kapcsolatot igyekszem kiépíteni, ezt itt valóban elhiszik, és ezért van értelme idejönni voltaképpen.

– Összegezvén az eddigi beszélgetésünket, elnök úr, mit üzen a délvidéki, vajdasági magyarságnak?

– Én ahányszor elmegyek egy ilyen közösségbe, mindig nagyon örülök annak a könyvcsomagnak, amit kapok. Már kaptam két nagy csomag könyvet. Ezek mutatják azt, hogyan viszonyulnak az itt élők szülőföldjükhöz, mert a kiadványok között vannak helytörténeti munkáktól kezdve jogi szakmunkákon keresztül gazdasági áttekintésekig, statisztikáig kiadványok, és ez azt mutatja, hogy él a közösség. Én érdeklődtem, hogy mi a helyzet a közösség gazdasági erejével, nem reménytelen. Tehát én azt szeretném üzeni, hogy egységben vagyunk, tehát a magyar nemzet egységes, nem fordítottunk hátat. Ezeknek az utazásaimnak szinte a missziója, hogy igyekezem azt a sebet gyógyítani, amit az otthoni érvénytelen népszavazás okozott. Én az akkori érveket mindig rendkívül súlyosan kritizálom. Nagyon kár, de ezen túl vagyunk, most már a jövőt kell közösen építenünk, ez magába foglalja azt is, hogy Magyarországnak kötelessége az összes olyan lehetőséget fölhasználni, amit most az Európai Unió tagsága jelent, mind a politikai összeköttetésekben, mind pedig a gazdasági lehetőségekben, különösképpen a határ menti együttműködési pénzügyi lehetőségekben. Én azt hiszem, hogyha ezeket megragadjuk – most lehet az Unióban egy újfajta instrumentum, tehát egy újfajta pénzügyi alap erre -, tehát ha ezeket megragadjuk, nagyon sokat tudunk használni mind a két közösségnek. Magyarország rá van utalva, nehogy azt higgyük, hogy nincs, arra a szellemi erőre is, és arra a voltaképpen egységre, ami vagyunk, tehát 12 millió magyar még mindig van itt a Kárpát-medencében.

Beszéd Révkomáromban, a Selye János Egyetemen (részletek)

Révkomárom, 2007. október 2.

Ezek a nem hivatalos látogatások arra szolgálnak, hogy a magyar államfő és a szomszédos országokban élő magyarság kapcsolatát erősítsék. Ez kifejezi teljes egészében azt a természetességet, amivel a magyar államfő a nemzet határon túl élő részeit meglátogathatja és azt a nyitott szívűséget és bizalmat is amely a szomszéd államok iránt érződik. Hiszen itt Európában azt kell feltételeznünk hogy szomszédos államok, amelyeknek kisebbségeik élnek egymás országában így éreznek egymás iránt. [...] Ebben a szellemben tehát az összes szomszédos államfőt szeretettel várjuk Magyarországra a kisebbségi közösségeik köreiből. Mint ahogy ezzel a lehetőséggel már Gašparovič elnök úr és Mesić elnök úr is élt.

[...] Örömmel láttam, hogy beköltöztek ebbe az impozáns és egyetemhez illő épületbe. [...] A Selye János Egyetem olyan egyetem, ahol a magyar nemzet határon túl élő részének fiataljai egy állami, magyar nyelvű egyetemen tanulhatnak. Ezt semmilyen más környező országban nem tudta elérni a magyar kisebbség. Romániában – mint tudjuk – vannak állami egyetemen magyar nyelvű szakok, de önálló egyetem csak magánegyetemként működik, a Sapientia. Kárpátalján a II. Rákóczi Ferenc Főiskola állandóan küzd a fennmaradásért, szintén magán-, alapítványi iskolaként. Gašparovič elnök úr, ahányszor szó van a magyarokról, mindig hangsúlyozza, hogy ez egy állami egyetem, aminek a fennmaradását pontosan az állami mivolta garantálja.

[...] Én is nagyon remélem, hogy azok a hírek, amelyek a magyar sajtót mostanában bejárják, és nagyon foglalkoztatnak mindenkit, hogy tudniillik a Selye János Egyetem jövője bizonytalan, nem jelentenek fenyegetést sem az egyetem további finanszírozhatóságára, sem pedig egyetemi rangjára nézve. Ha jól értem az itteni jogszabályokat, akkor a visszaminősítésről egyszerűen a törvény erejénél fogva az elkövetkezendő két és fél, három évben nem lehet szó. Rendkívül sajnálom, hogy ilyen hivatalos nyilatkozatok hangzanak el, és megrendítik a magyar közönség és a jövődől hallgatók a bizalmát abban, hogy az egyetem továbbra is működni fog.

Ahhoz persze, hogy az egyetem álljon, nagyon komoly erőfeszítésekre van szükség. [...] Elsősorban a tanárok és a diákok közös munkáján múlik, hogy az egyetem milyen rangot vív ki magának. [...] Ezért örülök a jó híreknek, amit a rektor úr mondott, hogy az Európai Egyetemi Szövetség is jó minősítést adott az elvégzett vizsgálat után. [...] Voltaképpen kegyetlenül hangzik, de igazából úgy van értelme egy kisebbségi

közösségnek egyetemet működtetni, ha az valóban versenyképes, még hozzá világszínvonalon. Nagyképpén hangzik, de az lenne a következő lépés, hogy idegen nyelvű kurzusok is induljanak.

Nagy örömmel hallottam, hogy idén szlovák nyelv és irodalom szakot indítanak itt az egyetemen, azaz szlovák nyelv-tanárokat képeznek. Rendkívül fontos, hogy a magyar gyerekek nagyon magas szintű oktatást kapjanak már az általános iskolában, s ehhez szükség van szlovákot tanító magyar tanárookra is. Ezt nagyon komolyan kell venni. Alapvető érdeke a magyarságnak, hogy mindenki kifogástalanul beszélje az állam hivatalos nyelvét is.

[...] Magyarországon nehéz azt elképzelni, hogy az itteni diákság kettős követelményeknek kell, hogy megfeleljen. Mert egyrészt könnyen hirdethetjük otthonról egész Európában, hogy a magyar nemzet fogalmát kulturális nemzetként fogjuk fel. A magyar nemzetnek tehát történelmi, kulturális és nyelvi identitása van, ezen az alapon egységes közösség, teljesen függetlenül az országhatároktól, és teljesen függetlenül attól, hogy ki milyen állampolgár. De ugyanakkor mindenkinek megvannak az állampolgári kötelességei, s integrálódnia kell állama közösségébe is. Nemzetiségnek lenni nem gettót jelent, ahol elszigetelve élünk. Amikor Önök, elvégezve az egyetemet, dolgozni és alkotni fognak, akár mint tanárok, akár közgazdászként, vagy a most tervezett szakokon majd mezőgazdászként vagy biológusként, a szlovák állam anyagi és szellemi tőkét kell, hogy növeljék. Minden itteni író és művész a szlovák kultúra része is, elválaszthatatlan része. [...] Ugyanakkor mindenki, aki vállalja magyar identitását, része és fenntartója a magyar nemzetnek, és alkotása része a magyar nemzeti kultúrának.

[...] A történelem alapos tudása ránk tartozik, nagyon is ránk tartozik. Meg vagyok arról győződve, hogy persze a jövővel kell foglalkozni. Amikor tavaly Gašparovič elnök úrral előadást tartottunk Besztercebányán az egyetemen, akkor is hangsúlyoztam, hogy az Önök generációjának mindenképpen előre kell néznie, nem szabad sérelmi politikát folytatni. Azonban a jövőt nem lehet tudatlanságra építeni. Hogyha mind a szlovákokban, mind a magyarokban, de ugyanígy a románokban vagy a szerbekben csak töredékes emlékek élnek a múltból, ha nem tudják pontosan, mi is történt, akkor nem tudják pontosan elhelyezni az eseményeket múltban. Nem tudják összefüggéseikben látni azokat a történeteket és utalásokat sem, amiket a médiában hallanak, vagy a nagymama mesél. A tiltások értelmét sem fogják tudni, miről miért nem volt szabad, esetleg most sem tanácsos beszélni. Így el lehet fojtani, tudat alá lehet szorítani a múltat. De hát tudjuk Freudtól, hogy ennek mi a következménye. Hiszen a tudatalattiból feltörnek azok a bizonyos elszólások és „elvételek” (Fehlleistung), amik ugyebár ha elhangzottak, nagy bajokat okozhatnak. A rossz lelkiismeret agressziót szül.

Igenis szükség van arra, hogy tisztázzuk a múltat: tudományosan, objektív alapossággal, és nem érzelmi hozzáállással. Fel kell tárni az események teljes környezetét is, az összefüggéseket. Vonatkozik ez a most

napirenden lévő, rendkívül fájó múltbeli történésekre is. A háború utáni 2-3 év története most újra és újra megjelenik előttünk. Ezt nem lehet csak a szlovák-magyar viszonyra korlátozni. A háború utáni rendezés teljességét meg kell vizsgálni, a nagyhatalmak magatartásától kezdve az összes érintett közép-európai ország törekvéséig, feltárva érdekeiket, szempontjaikat, nemzetközi támogatottságukat és azok okait. Ezután lehet csak mondani, hogy tiszta képpel rendelkezünk, ennek alapján tudomásul vesszük, ami történt, és ennek a tudásnak a birtokában lehet levonni a megfelelő következményeket. Csontvázakat tartani a szekrényben nem jó dolog, mert egyszer úgyis kibuknak.

A történelem tudása biztosan segít a megbékélésben. Minél műveltebb valaki, annál belátóbb; minél műveletlenebb, annál inkább ki van szolgáltatva a manipulációknak, és ki van szolgáltatva az érzelmeinek is. Annak hogy egy nemzeti közösségnek legyen egyeteme, ez is az egyik feladata. [...]

– *Hogyan jellemezné a magyar-szlovák viszonyt?*

Ez egy nagyon összetett kérdés, erre nehéz lesz válaszolni.

– *Az aktuális helyzetre gondolok.*

Az aktuális helyzetről az a véleményem, hogy ez a viszony meglehetősen feszültté vált. Úgy éltem át ezt, hogy éppen a Visegrádi Négyek elnökei találkoztak Keszthelyen, vártam a vendégeket. Fölsorakoztunk az ünnepélyes fogadásra, s mint a derült égből a villám sújtott le a hír, mikor a fülembé súgták, hogy a szlovák parlament megszavazta a határozatot [a Beneš-dekrétumok megerősítéséről]. Ez a villámcsapás mindvégig tartott, bár az elnökök között nem került szóba, hiszen ez nem V4-es téma, hanem egyrészt kétoldalú, másrészt viszont európai jelentőségű ügy. A találkozó végén, a Gašparovič elnök úrral való kétoldalú találkozó után viszont nyilatkoztam a sajtónak, és azt mondtam, hogy érthetetlennek és károsnak tartom ezt az aktust. Visszahozott egy olyan szellemet, legalábbis amíg nincs világos elhatárolódás, azt kell mondanom, hogy visszahozta azt a szellemet, ami a Beneš-dekrétumok születésekor meghatározó volt.

Szeretném hangsúlyozni, hogy ennek kapcsán senki nem vonja kétségbe, és nem minősíti a Csehszlovák köztársaság születését, sem annak idején, Masaryk idején, és a háború után sem. Tisztában vagyunk vele, hogy a 145 dekrétum közül 13 az, ami nem felel meg az európai normáknak. Viszont ezek súlyosan érintik a magyarokat. Ezt a meg nem felelést világosan kijelentette az Európa Tanács, amikor Csehszlovákia tagként csatlakozott, és kérte, hogy ezeket a dekrétumokat töröljék el. Megmondta az Európai Unió is a csatlakozási tárgyalásokon, hogy noha visszaható hatállyal nem támaszt követelményeket, vagyis a belépésnek nem feltétele a kollektív bűnösséget kimondó, jogfosztó dekrétumok hatályon kívül helyezése, mégis leszögezi, hogy ezek nem felelnek meg az európai normának.

Szembe kell tudni nézni a saját történelemmel. Ezért beszéltem arról az előbb is, hogy kell tudni, mi volt a dekrétumok háttérében. Egy válasz keretében ebbe sajnos nem mehetek bele, de a források rendelkezésre állnak. Még egyszer azt kell mondanom, hogy kár volt meghozni ezt a határozatot, mert a bizalmatlanság légkörét éleszti fel, és táplálja. Hiába mondja azt a preambulum, hogy elítéli a kollektív bűnösséget, amikor a harmadik pontban megerősíti, hogy a dekrétumok teljes tartalma érinthetetlen és szent.

Nagyon meg tudom érteni, hogy egy fiatal állam számára minden alapokmánya szent. De ha az alapfalban száznegyvenhárom téglá közé tízegynéhány olyan keveredett, ami tarthatatlan, azt felül lehet vizsgálni. A háború utáni helyzetben valóban más volt a légkör, céloz erre a helyzetre a preambulum is. Nyilvánvaló, amikor mindenütt hullahegyek voltak Európában, amikor csak romok voltak, pusztulás volt, és öt év háború mögöttünk, mindenki másként gondolkozott, más volt az érzékenység is. A jövő akkor elképzelt biztonsága érdekében könnyen határoztak el drasztikus lépéseket, mozgatták emberek millióit. De hát azóta elmúlt több mint hatvan év, és most már nyugodtan meg lehet állapítani, hogy a ma érvényes normákkal egyes lépések ellentétesek voltak.

1945-ben Magyarország is alkalmazta a kollektív bűnösség elvét. De 1991-ben az Alkotmánybíróság az összes ilyen törvényt hatályon kívül helyezte, megállapította, hogy azok a hatályos alkotmánnyal ellentétben vannak. Nem azt mondtuk róluk, hogy szentek és sérthetetlenek, hanem azt mondtuk, hogy kiiktatjuk ezeket a magyar jogrendszernek még a holt részéből is. Ugyanis ezek a jogszabályok mindenütt már teljesebbé mentek, többé nem alkalmazza őket senki. De formálisan mégis ott vannak a jogrendszerben, noha lenn a mélyben. Megtisztítottuk az ilyen maradványoktól a magyar jogot. Ezzel lehetővé tettük azt is, hogy az elűzött németek ugyanúgy kárpótlásra legyenek jogosultak, mint mindenki más, aki otthon van Magyarországon, és akit mai szemmel nézve alkotmányellenes kisajátítások és elkobzások sújtottak. Nem nemzetiség szerinti privilégiumot osztottunk, hanem visszamentünk 1938-ig, amikor elkezdődött a faji és nemzetiségi diszkrimináció, és ezen az alapon a vagyonok elvétele. Mindenki jelentkezhetett, és szimbolikus kárpótlást kapott, tehát nem rokkant bele az állam. Viszont ennek a megoldásnak erkölcsi üzenete van.

Ahogy a szlovák parlament 1990-ben a zsidóktól tudott bocsánatot kérni, 1991-ben a németeknek azt mondta, hogy baráti jobbot nyújtunk, érthetetlen számomra, hogy pont a magyaroknak miért nem tudott baráti jobbot nyújtani, és miért nem akar most sem. Hogy idézzek itteni nyilatkozatot, arcátlanságnak tartja annak felvetését is, hogy ezt a kérdést rendezni kellene.

Én egész elnöki működésemmel azt szeretném elérni, hogy a szomszédos országokkal kifejezetten jó viszonyunk legyen. Azt hiszem, hogy Szlovákia az olyan szomszédunk, akivel a legtöbb a kulturális közös vonásunk. Már elnézést, de a régi megyei élet az ugyanaz volt Árva megyében, mint Baranya megyében,

ugyanaz a mentalitás uralkodott, rengeteg közös vonásunk van. Azt a kultúrát, ami a magyar királyságon belül létrejött, közösen alkottuk. Én nem vagyok féltékeny arra, ha valaki itt azt mondja, hogy Mednyánszky szlovák volt. Ő nekem is festőm, a szlovákoknak is lehet. Bél Mátyás nekem éppúgy kultúrkinccsem, mint bárki itteninek. Miért nem lehet ezt nyitott szívvel elintézni? Végül is ahogy békességben lehetett élni 1848 előtt, és senkit nem izgatott, hogy a másik faluban más nyelven beszélnek, mint ezt Mikszáth olyan szépen bemutatja A jó palócok és a Tót atyafiak novelláiban – ugyanígy el lehetne ezt kezdeni újból, ha nincsenek ilyen feloldatlan görcsök. De egy ilyen aktus, ami nem veszi azt tekintetbe, hogy most a van a kitelepítések hatvanadik évfordulója, amikor még sokan élnek olyanok, akiket ez személyesen érintett, akkor ők is, és az elűzött vagy szétszakított családok is szeretnék annyit kapni, mint amennyit a többi üldözött legalább gesztusként megkapott. Az ellenkezője történt. Ez egy rendkívül megalázó és súlyos aktus volt, ami mellett nem fogok elmenni szó nélkül.

Interjú a Népszabadságnak (részlet)

2007. október 6.

A függetlenség nem magány

Sólyom László az országjárásról, a politikákban megrendült bizalomról, és a Benes-dekrétummal kapcsolatos vitáról

– *Néhány nappal ezelőtti komáromi látogatása nagy vihart kavart. Utólag, a történetek fényében is szükségesnek érzi ezt az utazást?*

– Igen, nagyon jó és fontos látogatás volt. Magától értetődik, hogy egy államfő felkeresi a határon túl élő nemzetrészeket, és erősíti az összetartozást. Komárom a felvidéki magyarság szellemi központja: ott van a magyar egyetem, a magyar színház, a magyar múzeum – amelynek éppen most akarják elvenni a nevét. Sem Románia, sem Szerbia nem kifogásolta hasonló útjaimat hasonló találkozókkal és beszédekkel, hanem technikai segítséget nyújtott. Számunkra is magától értetődő volt, hogy Ivan Gasparovic szlovák elnök találkozott a szlovákok magyarországi közösségeivel a Pilisben. Mint ahogy minden más esetben, a diplomácia valamennyi szabályát a komáromi látogatás előkészítése és lebonyolítása során is pontosan betartottuk. Ami megnyilatkozásaim tartalmát illeti, azoknak a nem elfogult és valóban jó kapcsolatot kívánó szlovákok csak örülhetnének. Megszólalásaimat fölvevük, olvashatók hivatalom honlapján. A Benes-dekrétumok megerősítéséről a szlovák televízió kérdezett. Természetesen megismételtem elítélő véleményemet, amely összhangban áll az európai normákkal, és amelyet a szlovák elnökkel és a nemzetközi sajtóval már korábban közöltem. Mivel a szlovák kormánypártot többek között a Benes-dekrétumokat megerősítő határozat miatt és szélsőségesen nacionalista koalíciós partnere miatt továbbra sem vették vissza az Európai Szocialista Pártba, talán ezt a friss kudarcot próbálják ellensúlyozni a szintén nem európai nyilatkozatokkal.

– *Nem került két tűz közé azzal, hogy az EBESZ kisebbségi főbiztosa levélben figyelmeztette: a kettős állampolgárság károsíthatja a szomszédos államokkal való viszonyt?*

– A Népszabadságban ismertetett levelet az EBESZ titkársága bizalmas jellegűnek nevezte, és nem volt hajlandó kommentálni. Természetesen a levélről én sem nyilatkozom. De emlékeztetni szeretnék arra a nyilvánosság előtt is ismert tényre, hogy Szerbia nem kifogásolja a magyar állampolgárság megnyitását a vajdasági magyarok számára. Tadics elnök éppen azért jött el Szabadkára látogatásom estéjén, hogy ezt

együtt jelentsük be a sajtónak. Ez a gesztus is pontosan azt fejezte ki, hogy ha létrejön egy ilyen megoldás, akkor az a két állam megegyezésén alapul majd.

– Ciklusa elején azt mondta, hogy a magyar nemzetpolitika újragondolása elodázhatatlanná vált, jóllehet ennek még a szempontjai sem állnak készen. Változott-e a helyzet?

- Jelentősen, ugyanis több konferenciát szerveztünk határon túli értelmiségiek részvételével. Ezeken végiggondoltuk a tömbben és a szórványban élők helyzetét, az oktatásban rejlő lehetőségeket, illetve ehhez kapcsolódóan az autonómiakoncepciókat. Készülünk foglalkozni a gazdasági kapcsolatok jelentőségével, a közlekedésben rejlő lehetőségekkel. Mindezeket egy nemzetpolitikai koncepció formájában fogom összesíteni és felajánlani. Ez az elnöki periódusom harmadik éve, nem várhatok tovább.

Beszéd a Duna Televízió 15 éves fennállásának alkalmából rendezett ünnepségen

Budapest, 2007. december 12.

Tisztelt Ünneplő Közönség, Hölgyeim és Uraim!

Tíz évvel ezelőtt a Duna Tv vendégkönyvében már gratuláltam ahhoz, hogy a Duna Televízió kitartott eredeti küldetése mellett. Értéket és minőséget közvetített a Kárpát-medence, majd később az egész világ magyarsága számára.

Amikor a Duna Tv elindult, csak állami, közszolgálati televíziók voltak Magyarországon, és a monopolhelyzetben lévő adók feletti politikai befolyásért ádáz harc dúlt. A médiaháború majdnem megakadályozta a Duna Tv megalapítását. Azután hamarosan megjelentek a kereskedelmi televíziók, és a politikai irányzatok kiépítették a maguk birodalmát. A közszolgálati médiumokkal szembeni követelmények nem változtak, de ebben a környezetben – éppen az ellentét erejénél fogva – még erőteljesebben kirajzolódtak vonásaik. A kötelező pártatlanságnál és kiegyensúlyozottságnál talán még fontosabb a tartalmi kontraszt. Itt nem szenzációk töltik ki a híreket, nem szappanoperák, vetélkedők, bűnügyi és akciófilm-sorozatok futnak; nem a rövidség és leegyszerűsítés a fő szempont. A közszolgálati média mellett nem reménytelen vállalkozás, és nem vert sereg. Büszkén vállalhatja az ellenkultúra szerepét a bulvárral és a pusztá szórakoztatással szemben – ha képes megtalálni korszerű nyelvét. A Duna Televíziót sajátos feladata végül is segíti ebben, hiszen az általános profilú köztelevíziókat sokkal inkább fenyegeti az engedelmények csapdája. Ennek a csatornának azonban egyértelmű a küldetése: az összmagyarság szolgálata, az összetartozás erősítése. Azonban e téren is alapvető változások történtek a Duna Tv tizenöt éve alatt. Elmúlt az a korszak, amikor a még egyöntetűnek elképzelt határon túli magyarság intézményeinek feltámasztása folyt, budapesti központtal és támogatással. Az akkor még egyedüli Duna Televízióknak jutott az egységes és központi médium szerepe. Már 12 millió magyar él az Európai Unión belül, és megkezdődött a fizikai határok eltűnése is. Ugyanakkor világossá vált, hogy az egyes közösségek helyzete és önképe is nagyon eltérő, s a magyar társadalmak még az egyes országokon belül is változatosan tagoltak.

Az anyaországhoz való viszony is változik. Ma a magyar nemzetet több országban élő, több központú, regionális kulturális nemzetként kell felfognunk. Ezt elfogadva még fontosabb a Duna Televízió missziója. Közvetítő szerepe három irányban egyaránt fontos. Az első két irány abból adódik, hogy a nemzettudatnak legalább annyira szüksége van a határon túlról az anyaországba irányuló információra, mint az innen kifelé közvetítettre; de a harmadik irány is nélkülözhetetlen, hiszen az egyes, önálló karakterű nemzetrészeknek

hasonlóképpen szükségük van tájékozódásra egymásról. Ha ehhez hozzávesszük a távolabb, mind az öt földrészen élő magyarok igényét, akkor elmondhatjuk, hogy a Duna Tv abban az értelemben „világ-adó”, ahogy gyermekkorunkban, éppen fordítva, világvevő rádióról beszéltünk. S a Duna Tv a műholdas adás mellett az Internetes változatban is elérhető.

A híreken és a kultúrán kívül a magyarság összetartozását másként is tudja szolgálni a csatorna. Emlékezzünk 2005 augusztusában az Összefogás Napjára, amikor a Duna Tv egész napos műsorát megváltoztatva adományt gyűjtött a székelyudvarhelyi árvízkárosultaknak.

A regionális magyar identitásnak felel meg a Duna Tv szervezete: saját stábja működik (Ausztriát kivéve) minden szomszédos országban, van, ahol több helyen is, sőt, Erdélyben például három stúdiót tart fenn. Ez a közvetlen, élő kapcsolat, az első kézből vett információ pótolhatatlan értéke a csatorna hírműsorainak. A teljes régió magyar közéletéről legtöbbször csak innen kaphatunk képet. A Duna Tv szoros kapcsolatai a helyi magyar televíziókkal, együttműködése az adott ország partner, vagy technikai háttérrel nyújtó televízióival, a kisebbséget nem elzárkózásként megelő felfogása egyúttal regionális, és immár nem nosztalgikus közép-európai identitást is formál. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy a Duna Tv a hírműsorokon kívüli kínálatát is ebben a szellemben, a nemzet egysége és európai identitása jegyében alakítja. Más magyar nyelvű adásokkal összehasonlítva sokkal több itt az európai film, és ezen belül is hangsúlyos a közép- és kelet-európai filmtermés bemutatása. Példamutató szerepe van a Duna Tv-nek a magyar dokumentumfilm életben tartásában. A rohanó felületesség elsorvasztja még az igényt is az elmélyülésre – míg a Duna Televízió a dokumentumfilmekkel éppen az igényességet tartja fenn.

Karácsony közeledvén végül hadd emlékezzem meg a Duna Televízió szép karácsonyi körkapcsolásáról, amellyel az öt földrész magyarjait köti össze, hogy egyszerre és együtt köszönthessék a karácsonyt és minden magyart. Ezt a köszöntést szeretném ma este megelőlegezni, de most a Duna Televízió számára.

